

دانشکده الهیات و معارف اسلامی

پایان نامه کارشناسی ارشد

گروه آموزشی معارف اسلامی

تحریف تورات از دیدگاه قرآن کریم

استاد راهنما

دکتر سید محمد مرتضوی

استاد مشاور

دکتر ناهید مشای

نگارش

الهه سلیمی خاتونی

تابستان ۱۳۹۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ

الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ

ر

پیشکش به

حضرت روح الله

به دل آرام و قلب مطمئنش که یادآور عظمت روح اسلام بود و حلقه اتصال به حکومت موعود(عج) را بنیان گذاشت.

و به

حضرت ماه(آیت الله خامنه‌ای)

که سکان‌داری هدایت کشتی این انقلاب را با علم، صبر، صلابت، شجاعت، عزت و تمامی صفات خوبی که در ذهن کوچکم می‌گنجد عهده دار است.

تقدیر و سپاس

در اینجا لازم می‌دانم از تمام کسانی که در تهیه این پایان‌نامه به اینجانب کمک کردند تشکر نمایم، به خصوص استاد راهنمای گرامی، جناب آقای دکتر سید محمد مرتضوی که علاوه بر کمک‌های راهگشای ایشان در این پایان‌نامه، در طول سه سال تحصیل در دانشگاه فردوسی، آموخته‌های فراوان از دانش ایشان بردم.

چکیده

تورات کتاب آسمانی یهودیان می‌باشد. درباره اصالت یا تحریف تورات موجود، آراء متفاوتی از طرف یهودیان و مسیحیان ابراز شده است. عده‌ای قائل به اصالت و عدم تحریف آن می‌باشند و عده‌ای نیز معتقدند تورات واقعی وجود خارجی نداشته و آنچه امروز به عنوان کتاب مقدس مشهور می‌باشد نوشته دانشمندان متعدد می‌باشد. آیات قرآن ضمن پذیرش تورات به عنوان کتاب آسمانی آن را تحریف شده می‌داند.

این تحقیق با بررسی اسناد تاریخی، آراء دانشمندان مهم یهودی و مسیحی، متن کتاب مقدس و آیات قرآن کریم به این نتیجه رسیده است که بر خلاف آراء بعضی از دین‌پژوهان یهودی وجود کتاب آسمانی به اسم تورات که بر حضرت موسی - علیه السلام - نازل شده است غیر قابل انکار است و همچنین با توجه به مدارک یاد شده تحریف معنوی تورات به معنای تغییر احکام آن، پنهان کردن حقایق آن از جانب دانشمندان یهود قابل انکار نیست ولی اثبات تحریف لفظی با توجه به مدارک یاد شده ممکن نیست که شروح ادله و مستندات آن را باید در پایان‌نامه جستجو کرد. بمنه و کرمه.

کلید واژه

تورات، قرآن، تغییر، تحریف لفظی و معنوی.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲۰	مقدمه.....
	فصل اول
۲۳	۱- تعریف تحریف.....
۲۴	۱-۱- تحریف «در لغت».....
۲۵	۲- «تحریف» در اصطلاح.....
۲۶	۲-۱- تحریف در دلالت کلام.....
۲۶	<u>۲-۲- تحریف موضعی</u>
۲۷	۲-۳- تحریف در قرائت.....
۲۷	۲-۴- تبدیل کلمات.....
۲۸	۲-۵- تحریف در ادای کلمات.....
۲۸	۲-۶- افزودن بر مطلب.....
۲۹	۲-۷- کاستن از مطلب.....
۲۹	۳- اقسام تحریف.....
۲۹	۱- تحریف معنوی.....
۳۰	۲- تحریف لفظی.....
۳۰	۴- دلالت وضعی لفظ بر معنا.....
	فصل دوم
۸	اعتبار تورات در نگاه یهودیان و مسیحیان.....
	Error! Bookmark not defined.
	۱- کتاب مقدس.....
۳۴	۲- تورات.....
۳۵	۳- تورات در تورات.....
۳۷	۴- اعتبار کتاب مقدس.....
۳۹	۵- تاریخ ملت یهود.....
۴۰	۶- یهودیان و اعتبار تورات.....
۴۰	۶-۱- یهودیان سنتی.....
۴۶	۶-۲- یهودیان آکادمیک.....
۴۶	۲-۱- سرآغاز شک در تورات.....

۲-۲- ابعاد نقد تورات..... ۴۹

۷- مسیحیان و اعتبار تورات..... ۵۰

فصل سوم: چگونگی تحریف تورات.....

۱-۳- زمینه های پیدایش تحریف..... **Error! Bookmark not defined.**

۳-۱-۱- از بین رفتن نسخه اصلی..... ۵۵

۳-۱-۲- ترجمه های گوناگون..... ۵۶

۳-۱-۳- تعداد اندک نسخه ها..... ۵۸

۳-۱-۴- اختلاف در نسخ..... ۵۹

۳-۱-۵- خط عبری عهد عتیق..... ۶۱

۳-۱-۶- عدم رواج کتابت..... ۶۱

۳-۱-۷- تاثیر اساطیر و افسانه ها..... ۶۱

۳-۱-۸- نفوذ فرهنگ یونان:..... ۶۴

۳-۱-۹- شرح و تفسیر تورات..... ۶۶

۳-۱-۱۰- نژادپرستی یهود..... ۷۰

۳-۲- دلایل تحریف تورات..... ۷۲

۳-۲-۱- تناقضات ظاهری..... ۷۲

۳-۲-۲- تناقضات در سبک و ساختار ادبی..... ۷۴

۳-۲-۳- تناقضات محتوایی..... ۷۵

۳-۲-۴- افراط در بیان اعداد و ارقام..... ۷۶

۳-۲-۵- اختلاف در اعلام..... ۷۷

۳-۲-۶- تناقضات تاریخی..... ۷۸

۳-۳- دلایل عدم تحریف تورات..... ۷۹

۳-۳-۱- آیات قرآن..... ۷۹

۳-۳-۲- سیره پیامبر اسلام..... ۸۰

۳-۳-۳- شهادت اسلام..... ۸۰

۳-۳-۴- برابری نسخه ها..... ۸۱

۳-۳-۵- اعتبار کامل کتاب مقدس..... ۸۱

۳-۳-۶- تحقق پیشگویی های کتاب مقدس..... ۸۲

۳-۳-۷- سفارش حضرت موسی-علیه السلام..... ۸۲

۳-۳-۸- تناسب با کشفیات علمی..... ۸۳

فصل چهارم.....

تحریف تورات در نگاه قرآن..... **Error! Bookmark not defined.**

۸۶	۱-۴ - نزول تورات
۸۸	۲-۴ - تورات، کتاب یهود
۸۹	۳-۴ - قرآن و تصدیق تورات
۹۴	۵-۴ - تحریف تورات
۹۴	۱-۵-۴ - تحریف تمام تورات
۹۵	۲-۵-۴ - تحریف بخشی از تورات
۹۵	۶-۴ - تحریف تورات و قرآن
۹۶	۱-۶-۴ - تصریح به تحریف تورات در آیات
۹۶	۱-۱-۶-۴ - آیه اول
۱۰۵	۲-۱-۶-۴ - آیه دوم
۱۱۱	۳-۱-۶-۴ - آیه سوم
۱۱۷	۴-۱-۶-۴ - آیه چهارم
۱۲۴	۲-۶-۴ - اختلاف امت حضرت موسی - علیه السلام
۱۲۶	۳-۶-۴ - معامله کتاب خدا و یهود
۱۳۲	۴-۶-۴ - دروغ بستن به خدا و یهود
۱۳۶	۵-۶-۴ - اختفاء حقایق و یهود
۱۳۶	۱-۵-۶-۴ - آیه ی اول
۱۴۰	۲-۵-۶-۴ - آیه دوم
۱۴۳	۶-۶-۴ - کتمان حقایق و یهود
۱۴۷	۷-۶-۴ - پوشاندن حقایق و یهود
۱۵۱	۸-۶-۴ - پیچاندن کلام و یهود
۱۵۶	۹-۶-۴ - تبدیل نعمت و یهود

نتیجه گیری.....**Error! Bookmark not defined.**

فهرست منابع.....**Error! Bookmark not defined.**

مقدمه

طرح مساله

آیات قرآن کریم درباره تورات، کتابی که برای هدایت قوم یهود بر حضرت موسی (ع) نازل شده است متفاوت می‌باشد. از یک سو آن را تصدیق و تایید می‌کند و از سوی دیگر نسبت تحریف و تبدیل به این کتاب می‌دهد. ما در این تحقیق بر آنیم با توجه به آیات قرآن این مساله را مورد بررسی قرار دهیم که آیا تحریفی در تورات اتفاق افتاده است یا نه و در صورت ثبوت آیا تحریف تورات لفظی است یا معنوی و اگر تحریف لفظی است به نقیصه است یا به زیاده و اگر تحریف معنوی است در چه بخش‌ها و معارفی رخ داده است و در نهایت چگونه با آیاتی که تورات را تصدیق می‌کند قابل جمع می‌باشد.

پیشینه پژوهش

در میان آثار مکتوب، نزدیکترین اثر به این پایان‌نامه، مقاله شواهد تحریف تورات در قرآن نگاشته خانم نهله غروی نایینی و خانم فروزان فر و مقاله تحریف تورات و انجیل از دیدگاه قرآن نگاشته آقای محمد حسین فاریاب است. در این مقالات به بررسی تحریف عهدین پرداخته‌اند، نه تحریف تورات در نگاه قرآن که در این پایان‌نامه مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

پرسش‌ها و فرضیه‌ها

این پژوهش گامی جدید برای شناخت بهتر دیدگاه قرآن کریم درباره تورات است. در این تحقیق، سعی شده به سوالات زیر، پاسخ داده شود:

۱- آیا تورات دچار تحریف شده است یا نه ؟

۲- در صورت ثبوت، تحریفی که قرآن به تورات نسبت می‌دهد معنوی است یا لفظی ؟

۳- اگر تحریف تورات لفظی است به نقیصه است یا به زیاده ؟

در پاسخ به سوال‌های فوق فرضیات ذیل مطرح است:

۱- تحریفی در تورات رخ نداده است.

۲- مقصود از تحریفی که قرآن درباره تورات به کار برده تحریف معنوی (تفسیر نادرست) است.

۳- در تورات تحریف لفظی به معنای تبدیل نص یا کاستی و فزونی آن انجام گرفته است.

ضرورت پژوهش

با توجه به اهمیت تورات و رواج اندیشه‌های انحرافی یهود و مسیحیت در جوامع بشری به دلیل وقوع تحریف، بایسته است با نگاهی قرآن‌پژوهانه، این مهم بررسی گردد.

هدف این پژوهش روشن شدن مسئله اعتبار تورات موجود، واکاوی آیات به منظور تبیین برخی دیدگاه‌ها دربارهٔ تحریف تورات از نگاه قرآن است.

روش پژوهش

روش پژوهشی در بخش‌هایی استنادی- تحلیلی و در بخش‌هایی توصیفی می‌باشد.

ساختار پژوهش

این پژوهش در یک مقدمه و چهار فصل سامان یافته است.

در مقدمه به بیان طرح مساله، پیشینه پژوهش، پرسش‌ها و فرضیات، ضرورت پژوهش، روش پژوهش، ساختار پژوهش و محدودیت‌های پژوهش می‌پردازد.

فصل اول، به کلیاتی نظیر مفهوم‌شناسی تحریف در لغت و اصطلاح اقسام تحریف و دلالت لفظ بر معنا می‌پردازد.

فصل دوم، ملاک اعتبار و میزان اصالت تورات از نگاه یهودیان سنتی و آکادمیک و مسیحیان اختصاص دارد.

فصل سوم، با بیان زمینه‌های پیدایش تورات، دلایل قائلین به تحریف تورات و دلایل قائلین به عدم تحریف آن می‌پردازد.

فصل چهارم، به بررسی آیات مربوط به تحریف و نوع آن می‌پردازد.

سرانجام، این پژوهش با جمع بندی مطالب و بیان نتایج به اتمام رسیده است.

محدودیت‌های پژوهش

۱- عدم وجود تورات اصلی.

۲- عدم امکان دسترسی به برخی منابع دست اول یهود و مسیحیت.

۳- عدم وجود کتاب های ضروری مورد نظر در کتابخانه های کشور.

۴- عدم وجود ترجمه برخی کتاب های دست اول دین پژوهان یهودی و مسیحی.

در این جا، ذکر چند نکته ضروری می نماید:

۱. در فصل دوم این نگاشته، به نوع نگاه مسیحیان و یهودیان سنتی و آکادمیک نسبت به تورات پرداخته شده است، تا زمینه ای برای بررسی اعتبار و اصالت تورات از نگاه قرآن فراهم گردد.

۲. در فصل سوم، بیان دلایل و زمینه هایی که منجر به تحریف کتاب آسمانی تورات گردید مطرح گردیده است و در هر مورد تنها به ارائه نمونه ای از دلایل اکتفا شده است.

۳. همت نگارنده در پایان نامه بر آن بوده است که از هرگونه پیش داوری درباره اصالت و میزان اعتبار تورات خودداری کند و تنها به تبیین آیات اکتفا کند. بر همین اساس اصطلاحات و عناوین را نیز از خود قرآن وام بگیرد.

۴. در این نگاشته برای ترجمه آیات قرآن کریم، از ترجمه آیت الله مکارم شیرازی استفاده شده است.

۵. مراننامه نگارنده در استفاده از منابع، کلام امیر المومنین - علیه السلام - بوده است که فرمودند: «أَنْظُرْ إِلَى مَا قَالَ وَلَا تَنْظُرْ إِلَى مَنْ قَالَ»^۱ بوده است، وگرنه شخصیت و بسیاری از آراء افرادی چون «باروخ اسپینوزا»، «وليام كلنسو» و... هرگز مورد تأیید وی نمی باشد.

در پایان بر خود لازم می دانم از زحمات فراوان استاد محترم راهنما، جناب آقای دکتر مرتضوی که با قول و فعل خویش، افق های نوینی را در فراراه حیات علمی و معنوی ام گشودند و با پیشنهاد موضوع مذکور تا پایان نگارش، این جانب را همراهی فرموده و ممنون و مدیون همیشگی خویش ساختند؛ همچنین از راهنمایی های سازنده استاد محترم مشاور، سرکار خانم دکتر مشایی که در راستای پیشبرد بیشتر و بهتر کار، بنده را قرین لطف خویش نمودند، تشکر و قدردانی کنم.

همچنین ممنون زحمات همه اساتید ارجمند معارف اسلامی هستم که طی این چند سال، وجود این جانب را در مسند شاگردی شان تحمّل فرمودند.

«خداوند، یار همگان و راه همه مان، راه دلخواه او باد»

^۱ - آمدی، عبدالواحد بن محمد، غرر الحکم و درر الکلم، ص ۵۸.

فصل اول

تعریف تحریف

۱- تعریف تحریف

۱-۱- تحریف» در لغت

تحریف از ماده‌ی «حَرْف» به معنای طرف، جانب، کرانه و کنار شی، است.^۱ از مصدر تفعیل به معنای برگرداندن و میل دادن چیزی به یک طرف و یک جانب و کنار زدن چیزی از جایگاه اصلی خود،^۲ تغییر و تبدیل^۳ آن است که به تحریف کلمه مربوط می شود.

تحریف را این گونه معنا کرده اند: «التحریف بالشیء امالته و العدول به عن موضعه الی جانب».^۴

«تحریف شیء، این است که چیزی را به یک طرف سوق داده و آن را از موضعش تغییر دهند».

راغب می نویسد: «تحریف شیء این است که آن را به یک سو و جهت میل دهند، مثل تحریف قلم (که

آنها تراشیده و به یک سو میل می دهند) و تحریف کلام حمل آن را بر یکی از دو احتمال، است».^۵

در قرآن کریم در چهار مورد، تحریف کلام با عباراتی چون «تحریف الکلام و تحریف الکتاب» به

کار رفته است :

^۱ .راغب اصفهانی، حسین بن محمد، المفردات فی غریب القرآن، ص ۲۲۸ .

^۲ .ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، ج ۹، ص ۴۳ .

^۳ .زبیدی، محمد مرتضی، تاج العروس، ج ۲۳، ص ۱۳۷؛ جوهری، اسماعیل بن حماد، تاج اللغة و صحاح العربیه، ج ۴، ص ۱۳۴۳ .

^۴ .معرفت، محمدهادی، صیانه القرآن من التحریف، ص ۱۳ .

^۵ .راغب اصفهانی، حسین بن محمد، المفردات فی غریب القرآن، ص ۲۲۸ .

« قَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يَحْرَفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ »^۱.

گروهی از آنان سخنان خدا را می‌شنیدند، سپس آن را بعد از فهمیدنش تحریف می‌کردند، و خودشان هم می‌دانستند.

« مَنْ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهَا وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَأَسْمَعُ غَيْرَ مُسْمِعٍ وَرَاعِنَا لَيَّا بِأَلْسِنَتِهِمْ وَطَعْنَا فِي الدِّينِ »^۲.

بعضی از یهود، سخنان را از جای خود، تحریف می‌کنند و به جای این که بگویند: شنیدیم و اطاعت کردیم می‌گویند: شنیدیم و مخالفت کردیم! و نیز می‌گویند: بشنو! که هرگز نشنوی! و از روی تمسخر می‌گویند: «راعنا» ما را تحمیق کن! تا با زبان خود، حقایق را بگردانند و در آیین خدا طعنه زنند.

« فَبِمَا نَقَضْتُمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهَا وَتَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ »^۳.

پس به سبب پیمان‌شکنی، آن‌ها را از رحمت خویش دور ساختیم و دل‌های آنان را سخت و سنگین نمودیم. سخنان [خدا] را از موردش تحریف می‌کنند و بخشی از آن چه را به آن‌ها گوش زد شده بود، فراموش کردند.

« وَ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَّاعُونَ لِقَوْمِ آخِرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهَا يَقُولُونَ إِنِ أَوْتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ وَإِنِ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا »^۴.

و [هم‌چنین] گروهی از یهودیان که خوب به سخنان تو گوش می‌دهند، تا دستاویزی برای تکذیب تو بیابند، آن‌ها جاسوسان گروه دیگری هستند که خودشان نزد تو نیامده‌اند. آنان سخنان را از مفهوم اصلی‌اش تحریف می‌کنند، و به یکدیگر می‌گویند: اگر این که [ما می‌خواهیم] به شما داده شد [و محمد-صلی الله علیه وآله- بر طبق خواسته شما داوری کرد،] بپذیرید، وگرنه [از او] داوری کنید.

۲- «تحریف» در اصطلاح

لفظ «تحریف» از الفاظ مشترک معنوی است که از آن معانی متعددی، فهمیده می‌شود.^۱

^۱ بقره/ آیه ۷۵.

^۲ نساء/ آیه ۴۶.

^۳ مائده/ آیه ۱۳.

^۴ مائده/ آیه ۴۱.

تحریف در اصطلاح به هفت معنا آمده است:

۲-۱- تحریف در دلالت کلام

یعنی تفسیر و تأویل ناروا به گونه ای که لفظ با تفسیری که از آن می شود، هم آهنگ نبوده و مدلول لفظ به معنایی که به دلالتی که وضع و قرینه ای بر آن دلالت نداشته و صرفاً طبق دل خواه تفسیر و تأویل گردیده است که از آن به تفسیر به رأی یاد می شود.^۱ به عنوان نمونه:

«وَإِنْ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلُؤُونَ أَلْسِنَتَهُم بِالْكِتَابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ»^۲.

و از میان آنان گروهی هستند که زبان خود را به [خواندن] کتاب [تحریف شده‌ای] می‌پیچانند، تا آن [برباخته] را از [مطالب] کتاب [آسمانی] پندارید، با اینکه آن از کتاب [آسمانی] نیست و می‌گویند: «آن از جانب خداست»، در صورتی که از جانب خدا نیست و بر خدا دروغ می‌بندند، با اینکه خودشان [هم] می‌دانند.

۲-۲- تحریف موضعی

به این معنا که آیه ای بر خلاف ترتیب زمان نزولش بیان گردد^۳:

«مَنْ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاسْمِعْ غَيْرَ مُسْمِعٍ وَرَاعِنَا لَيًّا بِأَلْسِنَتِهِمْ وَطَعْنَا فِي الدِّينِ»^۴.

بعضی از یهود، سخنان را از جای خود، تحریف می‌کنند و به جای اینکه بگویند: شنیدیم و اطاعت کردیم می‌گویند: شنیدیم و مخالفت کردیم! و نیز می‌گویند: بشنو! که هرگز نشنوی! و از روی تمسخر می‌گویند: «راعنا» ما را تحمیق کن! تا با زبان خود، حقایق را بگردانند و در آیین خدا طعنه زنند.

^۱ رضوی، سید مرتضی، البرهان علی عدم تحریف قرآن، ص ۲۳۳.

^۲ معرفت، محمد هادی، صیانه القرآن من التحریف، ص ۱۶.

^۳ آل عمران/ آیه ۷۸.

^۴ معرفت، محمد هادی، صیانه القرآن من التحریف، ص ۱۶.

^۵ نساء/ آیه ۴۶.

به نظر می‌رسد این نوع تحریف در تعدادی از فقرات تورات رخ داده باشد.

۲-۳- تحریف در قرائت

یعنی کلمه‌ای را بر خلاف قرائت متداول بین عموم تلفظ نمود^۱. این که یهود اِعراب و تلفظ واژه را به گونه‌ای تغییر می‌داد طوری که معنای لفظ تغییر می‌کرد و آن چه مد نظر آن‌ها بود، تأمین می‌شد. چنانچه آیه ذیل مؤید وقوع این نوع تحریف از جانب یهودیان است.^۲

« مَنْ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَأَسْمَعُ غَيْرَ مُسْمَعٍ وَرَاعِنَا لَيًّا بِأَلْسِنَتِهِمْ وَطَعْنَا فِي الدِّينِ »^۳

بعضی از یهود، سخنان را از جای خود، تحریف می‌کنند و به جای اینکه بگویند: شنیدیم و اطاعت کردیم می‌گویند: شنیدیم و مخالفت کردیم! و نیز می‌گویند: بشنو! که هرگز نشنوی! و از روی تمسخر می‌گویند: «راعنا» ما را تحمیق کن! تا با زبان خود، حقایق را بگردانند و در آیین خدا طعنه زنند.

برخی مفسران اختلاف بین سه نسخه ی عبری، سریانی و یونانی عهد قدیم را به سبب اختلاف قرائت‌ها می‌دانند.^۴

برخی بر این باورند: این نوع از تحریف، در کتاب مقدس وجود دارد، چرا که تنها چند قرن است که برای حروف عبری اِعراب اختراع شده است. بنابراین امکان این که برخی کلمات با قرائت‌های مختلف خوانده شود وجود خواهد داشت.^۵

۲-۴- تبدیل کلمات

این که لفظی را بر داشته و لفظی مترادف یا غیر مترادف آن را جایگزین اجزای کلام کنیم^۶. به عبارتی تبدیل احسن به مادون، چه در همه ی نعمت‌ها و آیات الهی به طور عام، مانند:

^۱ معرفت، محمد هادی، صیانه القرآن من التحریف ص ۱۷.

^۲ بلاغی نجفی، محمد جواد، آلاء الرحمن، ج ۱، ص ۱۱۴؛ فخرالدین رازی، ابو عبدالله محمد بن عمر، مفاتیح الغیب، ج ۸، ص ۲۶۸.

^۳ نساء/ آیه ۴۶.

^۴ رازی، ابی حاتم، اعلام النبوه، ص ۱۱۷-۱۲۷.

^۵ شمس، محمد، سیر تحول کتاب مقدس، ص ۱۹۷.

^۶ معرفت، محمد هادی، صیانه القرآن من التحریف، ص ۱۸.

« سَلْ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَمَا آتَيْنَاهُمْ مِنْ آيَةٍ بَيِّنَةٍ وَ مَنْ يُبَدِّلْ نِعْمَةَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ

الْعِقَابِ »^۱

از بنی اسرائیل بپرس: «چه اندازه نشانه‌های روشن به آن‌ها دادیم؟» (ولی آنان، نعمتها و امکانات مادی و معنوی را که خداوند در اختیارشان گذاشته بود، در راه غلط به کار گرفتند.) و کسی که نعمت خدا را، پس از آن که به سراغش آمد، تبدیل کند (و در مسیر خلاف به کار گیرد، گرفتار عذاب شدید الهی خواهد شد) که خداوند شدید العقاب است.

و چه در آیات و عبارات عهدین به طور خاص که سیره ی اهل کتاب و مخصوصا یهود بوده است:

« فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا

يَفْسُقُونَ »^۲

اما افراد ستمگر، این سخن را که به آن‌ها گفته شده بود، تغییر دادند (و به جای آن، جمله استهزاآمیزی گفتند) لذا بر ستمگران، در برابر این نافرمانی، عذابی از آسمان فرستادیم.

۲-۵- تحریف در ادای کلمات:

تغییر دادن لهجه کلام به هنگام تکلم به نحوی که معنای دیگری از آن فهمیده شود.^۳

به نظر می‌رسد وقوع این نوع تحریف درباره تورات قابل پذیرش است چرا که، پس از اسارت بابلی یهودیان به ناچار در مناطق دیگر ساکن شده و با گذشت زمان از زبان و لهجه‌های مردمان آن سرزمین تاثیر پذیرفتند.

۲-۶- افزودن بر مطلب:

افزودن یک حرف یا یک کلمه به عنوان تفسیر در خلال آیه تا مراد آن روشن‌تر گردد.^۴ به عنوان

نمونه:

^۱ بقره/ آیه ۲۱۱.

^۲ بقره/ آیه ۵۹.

^۳ . معرفت، محمد هادی، صیانة القرآن من التحريف، ص ۱۷.

^۴ . معرفت، محمد هادی، صیانة القرآن من التحريف، ص ۱۸.

« فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُبُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ»^۱.

پس وای بر آنها که نوشته‌ای با دست خود می‌نویسند، سپس می‌گویند: «این، از طرف خداست» تا آن را به بهای کمی بفروشند. پس وای بر آنان از آنچه با دست خود نوشتند وای بر آنان از آن چه از این راه به دست می‌آورند.

این افزایش در تورات رخ داده است. به این بیان که برخی برای رفع ابهام از لفظ برخی آیات، کلماتی را به آن افزوده و به پیشینیان نسبت داده‌اند؛ البته نه به نیت شرح و توضیح آن.

۲-۷- کاستن از مطلب:

بخشی از کتاب از روی سهو و اشتباه و یا به عمد کم شود.^۲ خواه این کاستن در قرائت باشد و خواه در کتابت. آیاتی از قرآن کریم، به این نوع از تحریف توسط یهود اشاره دارد:

« أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيْبًا مِنَ الْكِتَابِ يُدْعَوْنَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِنْهُمْ وَهُمْ مُعْرِضُونَ»^۳.

یا داستان کسانی را که بهره‌ای از کتاب [تورات] یافته‌اند ندانسته‌ای که [چون] به سوی کتاب خدا فراخوانده می‌شوند تا میانشان حکم کند، آن گه گروهی از آنان به حال اعراض، روی برمی‌تابند؟

۳- اقسام تحریف

۳-۱- تحریف معنوی: حمل لفظ بر غیر آن چه برای آن وضع شده است یعنی تفسیر کلام بر خلاف آن چه در ظاهر است و یا تحلیل کلام بر خلاف مقصود حقیقی متکلم.^۴ یا تفسیر به رأی « حفظ الحروف و اضاغه الحدود»^۵.

^۱ بقره/ آیه ۷۹.

^۲ معرفت، محمد هادی، صیانة القرآن من التحريف، ص ۱۹.

^۳ آل عمران/ آیه ۲۳.

^۴ معرفت، محمد هادی، صیانة القرآن من التحريف، ص ۱۹-۱۶.

^۵ جوادی آملی، عبدالله، تسنیم، ج ۱۴، ص ۶۵۷.

۳-۲- تحریف لفظی: مقدم و مؤخر کردن لفظ، تبدیل کلمه‌ای به کلمه‌ی دیگر، مخفی نمودن آن و زیاد و کم کردن لفظ است.^۱

شیخ طوسی هر نوع تاویل و تفسیر ناروا بدون این که تغییری در ساختار کلام پیش بیاید را تحریف معنوی و هر نوع تغییر و تبدیلی را تحریف لفظی می‌داند.^۲

آنچه در تحریف اصطلاحی بیان گردید می‌تواند مصداقی از تحریف لفظی یا معنوی باشد.

۴- دلالت وضعی لفظ بر معنا

لفظ بر دو معنا دلالت وضعی دارد :

دلالت اولی؛ بدین معنا که لفظ بر همان معنای موضوع له خود که واضع هر لغتی آن را وضع نموده، دلالت دارد مانند: دلالت لفظ آب که بر معنای حقیقی خود که همان مایع حیات بخش است.

دلالت ثانوی؛ بدین معنا که لفظ به کمک قرینه‌های حالی و یا مقالی بر معنای غیر موضوع له خود دلالت کند که از آن به معنای مجازی تعبیر می‌شود. این نوع دلالت به یک معنا دلالت لفظ بر معنای موضوع له است، چراکه الفاظ نسبت به معانی مجازی وضع عام و نوعی دارند.^۳ لذا واضع لغت اجازه می‌دهد به شرط وجود علایقی مانند: علاقه‌ی مشارکت، مشابهت، مجاورت و علاقه‌ی سبب و مسبب، علاقه‌ی جزء و کل، علاقه‌ی حال و محل، لفظ در معنای مجازی آن استعمال شود.^۴

اگر از لفظ معنای حقیقی آن، اراده نشود و قرینه‌ای هم بر معنای مجازی آن در کلام وجود داشته باشد آن جاست که لفظ بر این معنای مجازی دلالت دارد. حال اگر کسی لفظ را از این مجرای طبیعی اش منحرف نماید؛ یعنی لفظ را که باید در معنای حقیقی یا به کمک قرینه، در معنای مجازی، به کار رود، بر هیچ یک از این معانی حمل نکرده و آن را بر معنای دیگری که خود می‌خواهد حمل نماید، مرتکب تحریف شده است. تحریف کلمه و کلام؛ یعنی آن‌ها را از مجرا و معنای

^۱. رشید رضا، محمد، المنار، ج ۶، ص ۲۸۲ و ۳۹۸.

^۲. طوسی، محمد بن حسن، التبیان فی تفسیر القرآن، ج ۳، ص ۴۷۰.

^۳. مظفر، محمد رضا، المنطق، ج ۱، ص ۳۵.

^۴. همان، ج ۱، ص ۳۸-۳۶.